

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Інституту педагогіки і психології

ІНСТИТУТ

ПЕДАГОГІКИ І

ПСИХОЛОГІЇ

№1

28 серпня 2024 р.

Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології

Світлана КОНДРАТЮК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ ТА
ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

галузь знань 02 Культура і мистецтво
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Менеджмент соціокультурної діяльності
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІПІ

28 серпня 2024 р.

Голова _____

Юлія БОНДАРЕНКО, доктор
педагогічних наук, професор

СУМИ 2024

Розробник:

ЗНОБЕЙ Олексій Володимирович, старший викладач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри
канд. пед. наук, доцент

Анжела ПОЛЯНИЧКО

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
3-й			
Семестр			
Загальна кількість годин – 120		5-й	
		Лекції	
		18 год.	
		Практичні, семінарські	
		14 год.	
		Лабораторні	
		16 год.	
		Консультації	
		Самостійна робота	
96 год.			
Вид контролю:			
залік			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Допомогти майбутнім менеджерам соціокультурної діяльності оволодіти основами організаційно-методичної і викладацької діяльності у сфері спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої роботи з різним контингентом населення.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Майбутні менеджери соціокультурної діяльності зможуть розвинути професійні надбання, напрацьовані в результаті виконання робочої програми навчальної дисципліни "Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої діяльності" завдяки вивченню наступного блоку дисциплін професійно-орієнтованої підготовки: "Вступ до спеціальності", "Теорія і практика соціокультурного менеджменту", "Інституційне забезпечення соціокультурної діяльності", "Організація і методика проведення екскурсій та туристсько-рекреаційних заходів", "Реклама та зв'язки з громадськістю", "Соціокультурна робота за кордоном", "Психолого-педагогічні основи соціокультурної діяльності".

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ПРЗ 2	Знання змісту, форм та методів спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої роботи з різним контингентом населення.
	ПРЗ 8	Знання особливостей спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності у добровільних спортивних товариствах, колективах фізичної культури, на підприємствах і в установах, у структурах системи освіти і виховання, навчально-спортивних колективах, а також за місцем проживання і в зонах організованого відпочинку населення. Знання традиційних, національно-традиційних і нових нетрадиційних засобів фізичної культури і реабілітації, які сприяють становленню і розвитку здорового способу життя населення.
Уміння	ПРУ 4.	Уміння організувати проведення спортивно-масових заходів та фізкультурно-оздоровчих занять з різним контингентом населення.
	ПРУ 6.	Уміння надати практичні рекомендації і методичні вказівки з організаційної діяльності, при залученні різних груп населення до спортивних та фізкультурно-оздоровчих занять.
	ПРУ 7.	Уміння аналізувати проблеми соціальної і фізичної реабілітації осіб, які мають фізичні вади та організувати заняття з ними з використанням засобів фізичної культури і реабілітації з метою інтенсивної рекреації.

Комунікація	ПРК 1	Формувати й обґрунтовувати власну думку щодо проблем організації та проведення спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності з різним контингентом населення.
	ПРК 2.	Надавати об'єктивну характеристику проблемам організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності та пропонувати шляхи їх вирішення на рівні органів законодавчої і виконавчої влади.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	студент/-ка демонструє повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; знання основної та додаткової літератури; виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
Б	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, з певною систематичністю виконує практичні завдання, передбачені навчальною програмою; виявляє переважно конструктивний і репродуктивний характер використання набутих знань та умінь.
С	студент/-ка виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, успішно виконує практичні завдання, засвоїв/-ла основну та додаткову літературу, виявляє здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента/-ки наявні незначні помилки.
Д	студент/-ка виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент/-ка спроможний/-на усунути їх із допомогою викладача/-ки.
Е	виставляється студентів/-ці, відповідь якого/-ї під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.
Ф	студент/-ка не спроможний/-на до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни. студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни
FX	студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни на достатньому рівні, але рівень залишкових знань та умінь дозволяє повторне складання підсумкового

	контролю за результатами самостійної підготовки.
--	--

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль												Самостійна робота	Сума балів
Розділ 1						Розділ 2							
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12		100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
60												40	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі **методи контролю**:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

- методи письмового контролю: тестові завдання, розв'язання задач і вирішення проблемних ситуацій репродуктивного, конструктивного і творчого рівнів;

- методи практичного контролю: виконання самостійних завдань;

- методи самоконтролю: самоаналіз, самооцінка.

6. Програма навчальної дисципліни
6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни
Розділ 1. Теоретичні основи спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності

Тема 1.1. Вплив рухової активності на формування здорового способу життя.

Визначення поняття "здоров'я". Поєднання в людині двох протилежностей – здоров'я і захворювання. Характеристика Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Закономірності формування здоров'я та динаміка його складових – фізичних, психологічних та соціальних показників. Характеристика здоров'я як соціальної цінності і передумови для соціалізації особистості. Здоров'я як міра соціальної активності, діяльності, відношення людини до світу. Взаємозв'язок стану здоров'я та способу життя. Дані Національної академії медичних наук України (НАМН) щодо захворюваності дітей шкільного віку. Дані Інституту педіатрії, акушерства та гінекології НАМНУ щодо здоров'я підлітків. Показники стану здоров'я студентської молоді. Взаємозв'язок негативних змін у стані здоров'я дітей, підлітків та молоді з психоемоційним перевантаженням, нерегулярним і незбалансованим харчуванням, шкідливими звичками, а також з недостатньою руховою активністю, відсутністю мотивації до здорового способу життя та не сформованістю навичок самоорганізації. Взаємозв'язок негативних змін у стані здоров'я дітей, підлітків та молоді: з перевищенням гігієнічних гранично допустимих рівнів сумарного тижневого навчального навантаження; нереалізованістю надлишку вільного часу, що призводить до гіпокінезії, яка часто супроводжується гіподинамією; з недостатнім об'ємом рухової активності та м'язової роботи, що викликає цілий комплекс змін у системах організму. Вплив зазначених фактів на загострення у суспільстві проблеми здоров'я українців, що підкреслює значимість спеціально організованої м'язової діяльності дітей та молоді. Визначення поняття «здоровий спосіб життя». Рівні формування способу життя, яке сприяє зміцненню здоров'я людини (соціальний, інфраструктурний). Базові складові здорового способу життя. Масова фізична культура як сфера підвищення працездатності, організації дозвілля та відволікання населення від укорінення шкідливих звичок.

Тема 1.2. Сутність спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Мета спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності. Оздоровчі завдання спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності. Освітні завдання спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності. Значення спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності у житті суспільства. Напрямки використання спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Тема 1.3. Форми організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Характеристика групи здоров'я. Мета та завдання організації занять у групах здоров'я. Особливості планування спортивно-масової і фізкультурно-

оздоровчої діяльності у групах здоров'я. Методи проведення спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності у групах здоров'я. Види спортивних секцій. Мета та завдання діяльності спортивних секцій. Особливості планування спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності у спортивних секціях. Методи проведення спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності у спортивних секціях. Характеристика фізкультурно-спортивних клубів. Мета та завдання діяльності фізкультурно-спортивних клубів. Особливості планування спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності у фізкультурно-спортивних клубах. Методи проведення спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності у фізкультурно-спортивних клубах. Особливості планування та методи проведення індивідуальної спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Тема 1.4. Базові засоби, які використовуються для організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Оздоровча ходьба як вид оздоровчих засобів, які використовуються для організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності. Різновиди ходьби. Показники, які необхідно враховувати для реалізації оздоровчого ефекту. Оздоровчий біг як вид оздоровчих засобів, які використовуються для організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності. Режим тренування з бігу у відповідності зі статтю, віком, станом здоров'я і фізичної підготовленості людини. Оздоровче плавання як один з ефективних засобів загартовування. Етапи проведення занять оздоровчим плаванням. Особливості організації оздоровчої їзди на велосипеді як виду оздоровчих засобів, які використовуються для організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності. Характеристика ранкової гімнастики в залежності від віку та фізичних показників людини. Комплекс вправ з яких складається ранкова гімнастика. Вимоги до проведення ранкової гімнастики. Гімнастика до занять як засіб організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності. Види спортивних та рухових ігор у блоці оздоровчих засобів. Вимоги до проведення спортивних та рухових ігор.

Тема 1.5. Спортивно-масова та фізкультурно-оздоровча діяльність у зарубіжних країнах.

Організація та проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої діяльності в країнах Західної Європи. Організація та проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої діяльності у США. Організація та проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої діяльності в Канаді. Організація та проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої діяльності в Китаї. Мета та завдання діяльності Міжнародної ради фізичного виховання та спорту при ЮНЕСКО щодо організації «спорту для всіх». Мета та завдання Програми ЮНЕСКО з фізичного виховання та спорту.

Розділ 2. Організація та методика проведення спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності

Тема 2.1. Організація та методика проведення масових спортивних та фізкультурно-оздоровчих заходів.

Функції оздоровчої фізичної культури. Аспекти оздоровчої фізичної культури на яких базується фізкультурно-оздоровча робота. Результати залучення людини до оздоровчої фізичної культури. Характеристика виробничої фізичної культури. Рівні доцільного використання виробничої фізичної культури. Види виробничої фізичної культури у межах трудового процесу. Виробнича фізична культура у позаробочий час. Методика організації та проведення виробничої фізичної культури. Головні завдання фізкультурних свят. Види фізкультурних свят. Методика організації та проведення фізкультурних свят.

Тема 2.2. Організація та методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у різних системах виховання та освіти.

Основні завдання і форми організації спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних закладах. Засоби та методи організації та методики проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи в системі середньої освіти. Особливості організації фізкультурно-оздоровчої роботи в системі професійно-технічної освіти. Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у вищих навчальних закладах. Діяльність спортивного клубу у ВНЗ. Організація самостійних занять студентів. Організація спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у студентському гуртожитку.

Тема 2.3. Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи з різними групами населення.

Методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи з людьми похилого віку. Особливості проведення занять з жінками та чоловіками. Раціональне використання фізичних вправ різної спрямованості. Особливості методики оздоровчого тренування жінок. Методи оперативного та поточного контролю за оздоровчим ефектом занять.

Тема 2.4. Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання та місцях масового відпочинку.

Сутність та зміст спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання та у місцях відпочинку населення. Діяльність педагога-організатора спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання. Діяльність культурно-спортивних комплексів по організації спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи. Організація спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у зонах масового відпочинку населення.

Управління та фінансування спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання.

Тема 2.5. Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи з особами з обмеженими можливостями.

Рухові вміння і навички як арсенал життєво важливих рухових дій. Навчання рухових дій на початковому етапі. Вивчення і закріплення рухових навичок в осіб з обмеженими особливостями. Система розвитку рухових здібностей на основі методичних принципів. Вплив фізичних вправ на осіб з обмеженими можливостями. Методи контролю, які допомагають ефективно та якісно планувати використання засобів реабілітації з урахуванням індивідуальних здібностей і функціональної адаптації організму. Фізіотерапія як невід'ємна частина системи відновлення. Засоби фізіотерапії. Механотерапія як засіб реабілітації. Масаж і лікувальна фізична культура як фактор оздоровлення. Фізичні вправи в системі розвитку рухових здібностей осіб з обмеженими можливостями.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лек.	пр.	конс.	сам.		лек.	пр.	конс.	сам.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ І ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ										
Тема 1.1. Вплив рухової активності на формування здорового способу життя.		2			8					
Тема 1.2. Сутність спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності.		2			8					
Тема 1.3. Форми організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності.		2			8					
Тема 1.4. Базові засоби, які використовуються для організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої діяльності.		2			8					
Тема 1.5. Спортивно-масова та фізкультурно-оздоровча діяльність у зарубіжних країнах.		2			8					
Тема 1.6. Вимоги до розробки положення про масовий фізкультурно-спортивний захід.		2			8					
РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ І ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ										
Тема 2.1. Організація та методика проведення масових спортивних та фізкультурно-оздоровчих заходів.			2		8					

Тема 2.2. Види, завдання та принципи організації масових фізкультурно-оздоровчих заходів.			2		8					
Тема 2.3. Організація та методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у різних системах виховання та освіти.			2		8					
Тема 2.4. Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи з різними групами населення.			2		8					
Тема 2.5. Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання та місцях масового відпочинку.			2		8					
Тема 2.6. Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи з особами з обмеженими можливостями.			2		8					
Усього годин	120	12	12		96					

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1.	Організація та методика проведення масових спортивних та фізкультурно-оздоровчих заходів.	2	
2.	Організація та методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у різних системах виховання та освіти.	2	
3.	Види, завдання та принципи організації масових фізкультурно-оздоровчих заходів.	2	
4.	Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи з різними групами населення.	2	
5.	Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання та місцях масового відпочинку.	2	
6.	Організація і методика проведення спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи з особами з обмеженими можливостями.	2	
	Разом	12	

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Андреева О. Характеристика базових категорій фізичної реабілітації [Електронний ресурс] / Олена Андреева. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/socgum/ppmb/texts/20099/09anecpr.pdf>.
2. Антипкін Ю. Г. Стан здоров'я дітей в умовах дії різних екологічних чинників / Ю. Г. Антипкін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://m-l.com.ua/?aid=438#>.
3. Воробйов М. І. Практика в системі фізкультурної освіти / М. І. Воробйов, Т. І. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2006. – 192 с.
4. Дудчак М. В. Спорт для всіх у світовому контексті / М. В. Дудчак – К.: Олімпійська література, 2007. – 112 с.
5. Куроченко І. О. Фізична культура і спорт / І. О. Куроченко – К., 2004. – 1184 с.
6. Лянной Ю. О. Інвалідний спорт / Ю. О. Лянной – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2000. – 208 с.
7. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку / Ю. П. Мічуда – К.: Олімпійська література, 2007.

8. Організація та методика спортивно-масової роботи: навч. посібник / уклад.: Цибульська В. В., Безверхня Г. В. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. – 220 с.
9. Реалізація здорового способу життя - сучасні підходи // Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [Ред. кол. М. Х. Лук'яненко, Р. П. Шологон та інші] – Дрогобич: Коло, 2003. – 63 с.
10. Сергієнко В. М., Полтавцева Т. І. Технології організації спортивно-масової і фізкультурно-оздоровчої роботи: Навчальний посібник для студентів спеціальності “Фізична культура”. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. М. Сергієнко – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. – 164 с.

Додаткові:

1. Глазирін І. Д. Плавання: навчальний посібник / І. Д. Глазирін – К.: Кондор, 2006. – 502 с.
2. Завидівська Н., Ополонець І. Шляхи оптимізації фізкультурно-спортивної діяльності студентів вищих навчальних закладів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. № 2 (10). С. 50–55.
3. Захаріна Є.А. Критерії оцінки фізичної підготовленості студентської молоді. Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : Матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., Львів, 2004. С 132–133. Максимчук Б.А. Теоретичні основи валеологічної підготовки студентів у процесі фізичного виховання. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2012. № 29. С 425–428.
4. Іващенко Л.Я., Савицький П.Ф., Левицький В.В. Організація і методика масової фізичної культури: Навч. прогр. для фізкульт. вузів. – К.: Спорт, 1994.– 27 с.
5. Мишанич Г. І. Демографічна криза в Україні і роль медичної науки в її подоланні [Електронний ресурс] / Г. І. Мишанич, Н. В. Нетяженко // Новини академії медичних наук України. – 2007. – № 4. – Режим доступу: <http://internal.mif-ua.com/archive/issue-2827/article-2857/>.
6. Пилипко В. Ф., Овсеєнко В. В. Атлетизм: Навч. посіб. / В. Ф. Пилипко – Харків: ОВС, 2007. – 247 с.
7. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту: Указ Президента України від 21.10.2005 № 1505/2005. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004>.
8. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-ХІІ. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 14, ст.80. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти : аспект здоров'язбережувального навчання студентів : монографія. Київ : УБС НБУ, 2012. 402 с.

9. Салівон О.В. Підготовка до організації спортивно-масової роботи майбутніх учителів початкових класів як педагогічна проблема. Наукова скарбниця освіти Донеччини. 2010. № 1 (6). С. 119–122. Теорія і методика фізичного виховання: в 2 т. Т.1 : Загальні основи теорії і методики фізичного виховання / за ред. Т.Ю. Круцевич, Київ : Олімпійська література, 2003. 391 с.

10. Федько О. А. Цілісна природа здорового способу життя для особистості, нації та держави [Електронний ресурс] / О. А. Федько // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 4 (13). – С. 83–88. – Режим доступу: [http:// old.niss.gov.ua/book/StrPryor_13Z12.pdf](http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor_13Z12.pdf).